

อยากให้คนไทยเป็นเจ้าของที่ดิน

ที่ดินทั่วประเทศจะมีราว 320 ล้านไร่ ทุกคนแทบจำขึ้นใจ แม้แต่ผมเมื่อ 80 ปีที่แล้ว เมื่อเรามีคนไม่กี่ล้านก็เริ่มจำได้ว่า เรามีที่ดินราว 320 ล้านไร่ คือ จำนวนที่ดินคงที่ แต่ประชากรเราเพิ่มขึ้นทุกวัน มีช่วงหนึ่งสมัยวางแผนครอบครัว (Family Planning) ไทยนับว่าวางแผนครอบครัวได้ผลเป็นที่กล่าวอ้างของสหประชาชาติ เราทำได้ผลชะลอการเกิดของประชากรได้ ผ่านไปหลายสิบปีจนเดี๋ยวนี้เรากำลังประสบปัญหาขาดแรงงานจากผลที่เราคุมกำเนิดได้ผล ในจำนวน 320 ล้านไร่หรือราว 50% หรือครึ่งหนึ่งโดยทำนาเสีย 70 ล้านไร่ ดูแล้วมากแต่เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรในปัจจุบันแล้ว คือ ราว 70 ล้านคน ทำให้ที่ดินของเราดูน้อยไปทันที ผมจำได้ว่าสมัยเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดอยู่ราว 8 ปี (2535-2543) ผมได้รับการซักถามอยู่เนือง ๆ จากระดับผู้บริหารหรือผู้นำต่างประเทศ โดยเฉพาะบรรดาผู้นำเงินจะถามอยู่เสมอว่า รู้สึกว่าไทยเรามีพื้นที่ที่ใช้ อาจไม่คุ้มค่าเพราะมีที่ดินทิ้งไว้เฉย ๆ เยอะ โดยไม่ปลูกอะไร เขาเหล่านั้นให้ข้อคิดว่า ปัจจุบันอาจไม่จำเป็น แต่วันหน้าถ้าไทยมีพลเมืองเป็น 100 ล้านคน อาจจำเป็นต้องใช้ที่ดินเหล่านี้อย่างคุ้มค่า ที่จริงไม่ต้องถึง 100 ล้านคน ขณะนี้เราก็เริ่มรู้สึกแล้ว เรามีคนเริ่มเยอะแล้ว ปัญหาต่าง ๆ เริ่มตามมาแล้ว ยังมีกิน คนมีสตางค์ก็ซื้อที่ดินรายละ 700,000-800,000 ไร่ หรืออย่างน้อยเป็น 100,000 ไร่ โจทย์นี้อาจเป็นโจทย์เรื่องแรกที่ควรพิจารณาเรื่องความเหลื่อมล้ำ เพราะมือใครยาวสาวได้สาวเอา ใครมีเงินต้องรีบซื้อที่ดินได้ตามใจชอบ ถ้าสถานการณ์ยังเป็นเช่นปัจจุบัน นอกจากจะแก้ปัญหาเรื่องเหลื่อมล้ำในไทยไม่ได้แล้ว คนจนไทยซึ่งกินข้าว อาจต้องซื้อข้าวจากเพื่อนบ้านมากขึ้น ทั้ง ๆ ที่คนไทยปกติต้องกินข้าวเป็นอาหารหลัก ซึ่ง ร.9 ท่านเคยมีพระราชดำริว่า เมื่อคนไทยกินข้าว ฉะนั้น คนไทยต้องปลูกข้าว คือ อาย่าอมแพ้มแม่แต่พื้นที่บนภูเขาหรือที่ดินที่มีความลาดชัน เพราะเพื่อนบ้านเราซึ่งเคยส่งข้าวจากเมืองไทย เช่น อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ก็ปลูกข้าวบนภูเขาตามคันทันกันแล้ว แม้ผู้เขียนจะเคยเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดแต่เป็นผู้ว่าฯ ที่ไม่มีที่ดินมากนักเป็นของตนเอง เพราะระหว่างอยู่ในตำแหน่งมีटरะวังตัวในการซื้อที่ดิน เมื่อเกษียณแล้วที่ดินเริ่มมีราคาแพงจรดแทบไม่ลง ประกอบมีเงินไม่มากพอที่จะจัดหาที่ดินเป็นของตนเอง เพื่อจะให้บรรลุลวัตถุประสงค์กับข้อบทความที่ว่า อยากให้คนไทยเป็นเจ้าของที่ดินบ้าง เราอาจจะเป็นไปได้ที่ไปเทียบกับพ่อค้าที่มีที่ดินหลายแสนไร่เราเพียงแต่มีเล็กน้อยก็พอแล้ว เป้าหมายประสงค์

อยากจะทำให้ทุกคนทำเศรษฐกิจพอเพียงตามรอยพ่อของ ร.9 โดยเน้นปลูกผักและปลูกบรรดาไม้ต่าง ๆ คือ เพิ่มพื้นที่สีเขียวได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในระหว่างรับราชการมีการพัฒนาที่ดินในแนวทางต่าง ๆ มากมาย หลายรูปแบบหรือ Model สำหรับคนด้อยโอกาส การจัดรูปที่ดินของรัฐในรูปแบบต่าง ๆ ผมยังจำได้ว่าในสมัยหนึ่งมีการประกาศจากกรมการพัฒนาชุมชนจากกระทรวงมหาดไทยหาคนรับอาสาไปอยู่ภาคใต้ โดยรัฐบาลจะจัดที่ดินจำนวนหนึ่งให้ หลายคนมาจากอีสาน แม้โครงการนี้อาจไม่สมบูรณ์แต่ได้จัดคนจำนวนหนึ่งเข้าไปอยู่ในพื้นที่ที่รัฐบาลประสงค์จะให้คนเข้าไปอยู่ อย่างน้อยได้ช่วยเหลือด้านความมั่นคง และการจัดที่ดินสำหรับผู้ด้อยโอกาสที่โด่งดังคือ การจัดที่ดินในรูปแบบนิคมสร้างตนเองของกรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย ที่จริงกระทรวงมหาดไทยรับงานต่าง ๆ ไว้อย่างมาก ในขณะที่ไม่จัดตั้งเป็นหน่วยงาน แต่เดิมเช่นงานสาธารณสุข สังกัดกระทรวงมหาดไทย งานป่าไม้ก็เคยสังกัดกระทรวงมหาดไทย คือ ขณะยังไม่จัดตั้งก็ให้กระทรวงมหาดไทยรับไปก่อน ที่จริงการจัดที่ดินทำกินเป็นเรื่องใหญ่ ต้องทำอย่างมีประสิทธิภาพและประชาชนหรือคนจนหรือคนด้อยโอกาสได้เข้าถึงจริง ๆ สำหรับการจัดนิคมสร้างตนเองเหมือนหน่วยงานอื่น ๆ คือ ไม่มีเครื่องมือให้มีแต่ที่ดินให้เท่านั้น โครงการจึงไม่สำเร็จมากนัก ผมได้มีโอกาสไปเยี่ยมนิคมสร้างตนเองหลายแห่งแทบทุกภาค เพราะผมอยู่ที่กระทรวงมหาดไทยและเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดได้สัมผัสกับนิคมสร้างตนเองหลายแบบ ปัจจุบันเข้าใจว่าที่ดินได้เปลี่ยนมือไปหมดแล้ว และที่นิยมขายกันจริง ๆ คือ ที่ดินบริเวณรอบเขาใหญ่ แม้นิคมสร้างตนเองจะโอนไม่ได้โดยมีเงื่อนไขต้องถึงเวลา 10 ปี เข้าใจว่าขณะนี้ได้ถูกเปลี่ยนมือไปหมดแล้ว

การจัดที่ดินอีกประเภทหนึ่งคือ ปฏิรูปที่ดินเริ่มปี 2538 ได้จัดไปทั่วประเทศหลายพื้นที่ ที่ดินสวยมาก ดั่งกล่าวแล้วว่าไม่ประสบความสำเร็จเพราะทางราชการมีแต่เพียงให้ที่ดิน แต่ไม่ได้จัดโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนหนทาง แหล่งน้ำและอุปกรณ์การเกษตรได้อย่างทั่วถึง เข้าใจว่าขาดงบประมาณจึงทำแต่เพียงได้กำหนดและแจกเอกสารสิทธิให้ประชาชนไปได้เท่านั้นเท่านั้น แต่ปรากฏว่า ตอนหลังผู้มีสิทธิได้นำไปขายให้คนมีสตางค์ เปลี่ยนมือไปหมดแล้ว นับว่าน่าเสียดายทีเดียว มีคำกล่าวที่พูดกันเสมอคือ ทางราชการมอบที่ดินแก่ประชาชนเพื่อป้องกันการรุกป่า จริง ๆ แล้วนโยบายเหล่านี้แทบไม่ได้ผลตามที่ประสงค์ เมื่อชาวบ้านได้รับที่ดินมาแล้ว แล้วเปลี่ยนมือไปมีการกล่าวหาว่าชาวบ้านเหล่านั้นได้กลับมาบุกรุกป่าใหม่ แล้วทางราชการก็แจกที่ดินใหม่ แล้วบุกรุกใหม่

เป็นวงเวียนดังกล่าว ผลจึงไม่เกิด ที่จริงการจัดที่ดินให้ราษฎรที่ได้ผลดีก็คือ อิสราเอล ในรูปนิคมสร้างตนเอง คือ โมราฟ และคิบบุสฮาห์ พื้นที่สีเขียวกลางทะเลทราย ปัจจุบันคนไทยไปใช้แรงงานที่นั่นเยอะ มีประมาณ 600-700 แห่ง ตั้งแต่เหนือจรดใต้ โดยคนงานไทยกว่า 30,000 คน ทำการเกษตร ชำราสการไทยเคยไปดูงานที่นั่นมาเยอะ การจัดที่ดินของไทยขาดนโยบายที่ดี ขาดการต่อเนื่อง และไม่จริงจังเหมือนอิสราเอล ได้รับผลผลิตทางการเกษตรไปขายทั่วโลก โดยคนไทยเป็นคนงาน ในช่วงหนึ่ง ผมได้รับเชิญให้ไปบรรยายแก่แรงงานที่จะเดินทางไปทำงานต่างประเทศทั่วโลก ผมได้ฝากข้อคิดและวิธีปฏิบัติตัวระหว่างอยู่ภายในประเทศ โดยย้ำว่า คนงานถือเสมือนตัวเป็นบุคคลมาในนามคนไทย ให้ประหยัด อดออม อดทน ประหยัด มีวินัย และเหมือนเราได้รับทุนไปต่างประเทศ ให้เก็บและสังเกตสิ่งดีงามแล้วนำกลับมาปรับใช้ในประเทศไทย มีกรณีหนึ่งสามีภรรยาคนหนึ่งกลับจากอิสราเอล แล้วได้นำประสบการณ์เรื่องทำเกษตรแทบทั้งหมดภายหลังเป็นศูนย์งานของเกษตรกรไทยที่อุดรธานี ผมยังเคยไปดูงานในนามกระทรวงแรงงาน คนไทยจำนวนไม่น้อยไม่มีที่ดินเป็นของตนเองทั้ง ๆ ที่ไทยเป็นเมืองเกษตรกรรม ทุกคนควรมีที่ดินบ้าง แม้ข้าราชการหวังว่า จะมีที่ดินบ้างแต่ก็ยาก การจัดที่ดินส่วนใหญ่มอบแก่ผู้ด้อยโอกาส แม้บรรดาข้าราชการหรืออาจกล่าวได้ว่า คนจนกลุ่มใหม่จะไปมีที่ดินหรือ หาที่ดินถูก ๆ ซึ่งไม่ได้ จึงไม่มีทั้ง ๆ ที่ควรมีที่ดินกับเขาบ้าง และหากมีที่ดินเป็นของตนเองบ้าง นอกจากจะนำเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของ ร.9 แล้ว ยังมีช่องทางทำเกษตรอื่น ๆ ได้อีกมาก อย่างน้อยปลูกป่าก็ทำให้พื้นที่สีเขียวเพิ่มเติมแก่ประเทศ